

*Н. В. Білошкурська, к. е. н., викладач кафедри економіки та менеджменту
Уманської філії ПВНЗ «Європейський університет», м. Умань*

Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства: принципи побудови, функції, структура

*N. V. Biloshkurska, PhD in Economics, lecturer, Department of Economics and
Management, European University, Uman Branch, Uman*

The Economic-organized Mechanism of Forming Enterprise Economic Security: Principles, Functions and Structure

Анотація: У статті досліджено теоретичні аспекти побудови економіко-організаційного механізму економічної безпеки підприємства. Визначено головну мету його функціонування, економіко-організаційні заходи, суб'єкти, об'єкти, принципи побудови, функції. Автором запропоновано вдосконалену структуру економіко-організаційного механізму економічної безпеки агропромислового підприємства, яка включає в себе блок тактичного та стратегічного забезпечення функціональних складових економічної безпеки, економічний і організаційний блоки, доцільність поєднання яких полягає у синхронізації механізму зі складовими економічної безпеки.

Summary: In this article investigated theoretical aspects of building economic-organized mechanism of forming enterprise economic security. Determined the main purpose of its functioning, economic and organizational measures, subjects, objects, principles and functions. Improved structure of economic-organized mechanism of forming enterprise economic security proposed by the author. This structure consists of tactical and strategic support functional components of economic security block, economic block and organizational block. Feasibility of combining these blocks is the synchronization mechanism with constituents of economic security.

Ключові слова: економіко-організаційний механізм, економічна безпека, підприємство, принципи, функції, структура, блок, забезпечення.

Keywords: economic-organized mechanism, economic security, enterprise, function, structure, block, providing.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища, конкурентної боротьби, кон'юнктурних коливань економіки, подолання наслідків світової фінансової кризи, для успішного і довготривалого функціонування підприємства на ринку, вирішального значення набуває становлення та розвиток економіко-організаційного механізму формування його економічної безпеки. Саме він є одним з найбільш важливих елементів стратегічного розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Вчені-економісти поняття «механізм» здебільшого не вживають окремо, а досліджують економічний, господарський, правовий, ринковий, фінансовий, організаційний механізм в макроекономіці. В економіці підприємства, зазвичай, використовують поняття – «організаційно-економічний», «організаційно-господарський», «організаційно-фінансовий», «організаційно-правовий», «економіко-правовий», «фінансово-економічний», «економіко-організаційний» механізм. До наведеного переліку варто додати також поняття «механізм управління», «механізм забезпечення», «механізм регулювання» і «механізм формування», що широко вживаються в теоретичних дослідженнях економічної безпеки підприємства такими науковцями, як Амбросов В., Гавриляк О., Гарафонова О., Козаченко А., Коробчинський О., Пойда-Носик Н., Хорунжий М., Шевченко І. та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Актуальність проблеми забезпечення економічної безпеки підприємства та необхідність подальших досліджень щодо пошуку шляхів її вирішення зумовили вибір теми і мети дослідження. Головна мета статті полягає у визначенні принципів побудови, функцій та вдосконаленні структури економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства» синтезує в собі поняття «економічний механізм», «організаційний механізм» та «механізм формування».

Економічний механізм АПК Амбросов В. і Мареніч Т. розглядають як сукупність методів, форм, інструментів впливу на економічну й соціальну стабілізацію сільського господарства та агропромислового комплексу в цілому через систему державної підтримки – фінансово-бюджетну, кредитну, цінову,

податкову, страхову, інвестиційну, інноваційну, інформаційну, кадрову, – яка заснована на інституціональній базі [1, с.61-62].

Хорунжий М. Й. вважає, що господарський механізм виражає економічні, юридичні, політичні, морально-етичні та інші відносини управління і його цільовим призначенням є створення системи умов для ефективного виробництва, розподілу, обміну, споживання (нагромадження). Складовим елементом господарського механізму є економічний механізм, під яким науковець розуміє сукупність методів і форм управління виробництвом на основі використання економічних законів і категорій, метою якого є вплив сукупності методів і засобів економічного характеру на зростання виробництва і підвищення його ефективності [2, с.334].

Тобто, економічний механізм розглядається в економічній теорії як сукупність методів, форм, інструментів, через які чиниться вплив на виробничу діяльність господарюючих суб'єктів на основі використання економічних законів і категорій для підвищення їх ефективності.

Найбільш узагальнено поняття «організаційний механізм» розглядається як система методів, способів, прийомів формування і регулювання відносин об'єктів з внутрішнім і зовнішнім середовищем [3, с.25].

Гавриляк О. розуміє організаційний механізм як перелік деяких складових елементів, які в сукупності створюють організаційну основу певних явищ і процесів; сукупність усіх правил і норм, що циркулюють всередині організації, а також усі господарські процеси, здійснювані організацією для досягнення основної мети діяльності; всі організаційні та розпорядчі взаємозалежні дії, які в сукупності забезпечують виконання досягнення поставлених цілей [4]. Тобто, організаційний механізм розглядається з позиції організаційних та управлінських дій, створення організаційної структури, взаємозв'язків між її елементами, процесами для досягнення основної мети шляхом забезпечення досягнення поставлених цілей тощо.

В переважній більшості наукових праць поняття «механізм формування економічної безпеки підприємства» ототожнюється з поняттями «механізм

забезпечення економічної безпеки підприємства» та «механізм управління економічною безпекою підприємства». В економічній теорії сформувалося декілька підходів до визначення сутності та предметної площини економічного терміну «механізм забезпечення економічної безпеки підприємства». Розглянемо основні з них. Так, у праці [5] даний механізм визначають як набір засобів, організація їх використання і контролю для досягнення високого рівня економічної безпеки підприємства.

Левковець Н. П. вважає, що механізм забезпечення економічної безпеки підприємства є сукупністю нормативно-правових актів, методів, заходів, завдяки яким відбувається дія суб'єкта на об'єкт для створення безпеки та протидії загрозам [6, с.336].

Шевченко І. Л. трактує механізм забезпечення економічної безпеки підприємства як набір засобів і методів, що, в поєднанні з системою управління та контролю, забезпечують її високий рівень [7, с.131].

У праці [8] механізм забезпечення економічної безпеки розглядається як ефективне використання корпоративних ресурсів підприємства для забезпечення його економічної безпеки. До таких ресурсів автори відносять капітал, персонал, інформацію, технології, техніку та ресурс прав [8, с.103].

На думку Міщенко С. П., механізм формування економічної безпеки підприємства є взаємопов'язаною сукупністю структур, засобів, методів і заходів, які формують безпеку бізнесу [9, с.192]. Доповненням до цього визначення може бути підхід Коробчинського О. Л., який розглядає механізм управління економічною безпекою як комплекс управлінських, страхових, правових, економічних, охоронних, режимних та інших засобів щодо захисту бізнесу від втрат [10, с.42].

Тому, розглянувши наведені вище визначення, автор вважає, що найбільш повним є підхід колективу авторів на чолі з Козаченко Г. В., які механізм забезпечення економічної безпеки пропонують розглядати з урахуваннями галузевих особливостей підприємства, як сукупність управлінських, економічних, організаційних, правових, мотиваційних шляхів гармонізації

інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого забезпечується одержання необхідного обсягу прибутку для перебування в стані економічної безпеки [11, с.11].

Пойда-Носик Н. пропонує розмежовувати поняття «механізм забезпечення» і «механізм управління». При цьому, на думку науковця, «механізм управління» можна розглядати як спосіб впливу суб'єкту на об'єкт за допомогою різних засобів, а «механізм забезпечення» – сукупність заходів щодо створення надійних умов гарантування захисту від небезпеки [12].

У наведених визначеннях механізм формування розглядається в основному з позиції забезпечення економічної безпеки підприємства, що є його безпосереднім призначенням. Для більшої об'єктивності визначення механізму формування економічної безпеки слід доповнити «економікою» та «організацією». При цьому економіку механізму можна розглядати як його «скелет», а організацію – «кровообіг», які мають бути внутрішньо стійкими і перебувати у взаємодії із зовнішнім середовищем.

Отже, економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства можна визначити як поєднання мети, цілей, завдань, принципів, методів, функцій, засобів, що дозволяє діагностувати, прогнозувати і контролювати стан економічної безпеки для прийняття адаптивних рішень щодо розвитку підприємства.

При цьому у структурі механізму мають поєднуватися економіко-організаційна та забезпечувальна складові щодо організації, планування, контролю для досягнення найвищого рівня його захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз. Ведучи мову про розробку і впровадження економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємств, насамперед необхідно визначити його мету, заходи, суб'єкти, об'єкти, принципи, функції та структуру.

Є підстави вважати, що метою економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки є забезпечення її необхідного рівня задля досягнення підприємством своїх тактичних і стратегічних цілей. Досягнення

поставленої мети здійснюється завдяки вирішенню основних економіко-організаційних заходів: планування мети, завдань, функцій, принципів економічної безпеки; організація служби економічної безпеки на підприємстві; формування бюджету служби економічної безпеки; фінансове забезпечення економічної безпеки; контроль за дотриманням планових показників і аналіз відхилень; діагностика стану економічної безпеки тощо.

З приводу теоретичного обґрунтування об'єкта економіко-організаційного механізму у вітчизняній науці сформувався два напрями. Прихильники першого, зокрема колектив авторів на чолі з Ортинським В. Л. [13, с.87] та Зацеркляний М. М. і Мельников О. Ф., об'єктом економіко-організаційного механізму вважають стабільний економічний стан підприємства, як нинішній, так і майбутній [14, с.27]. Щодо другого напрямку наукових досліджень сутнісної площини досліджуваного поняття, то Іванюта Т. М. та Заїчковський А. О. [15, с.24], а також Донець Л.І. та Ващенко Н.В. вважають, що об'єктом безпеки є все те, на що спрямована діяльність щодо забезпечення безпеки: види операційної діяльності, майно і ресурси підприємства, персонал, керівництво, акціонери, які володіють комерційною таємницею [5, с.60].

У зв'язку з цим, виникають значні протиріччя у поглядах вчених-економістів, що займаються дослідженням проблем економічної безпеки підприємства. Ми приєднуємося до другого напрямку щодо визначення об'єкта економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства, оскільки стабільність економічного стану будь-якого суб'єкта господарської діяльності слід розглядати, радше, як ціль, мету, завдання тактичного або стратегічного характеру, а ніяк не об'єкт економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства.

Стосовно визначення суб'єкта економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства у поглядах науковців немає істотних розбіжностей. Суб'єкти механізму поділяються на внутрішні та зовнішні. Внутрішніми суб'єктами є відповідальні особи, служби, підрозділи, що забезпечують його роботу. Зовнішніми є суб'єкти, які не підпорядковуються

керівництву підприємства, але при цьому істотно впливають на стан його економічної безпеки. До них відносять: органи державної влади всіх рівнів, науково-освітні заклади, конкуренти, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, кримінальні структури тощо.

Провівши аналіз наявних джерел наукової літератури, автор вважає, що основними принципами побудови економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства виступають наступні (рис. 1).

Рис. 1. Принципи побудови економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємств

Джерело: узагальнено автором особисто

Наведений перелік на рис. 1 не є вичерпним. До визначених принципів можна додати й інші, але при цьому слід враховувати, щоб між ними не було протиріч. Тому що наявність невідповідності або конфліктності принципів, на яких базується побудова та функціонування економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки, породжує несумісність його складових, і, в кінцевому рахунку, призведе до невиконання основної мети.

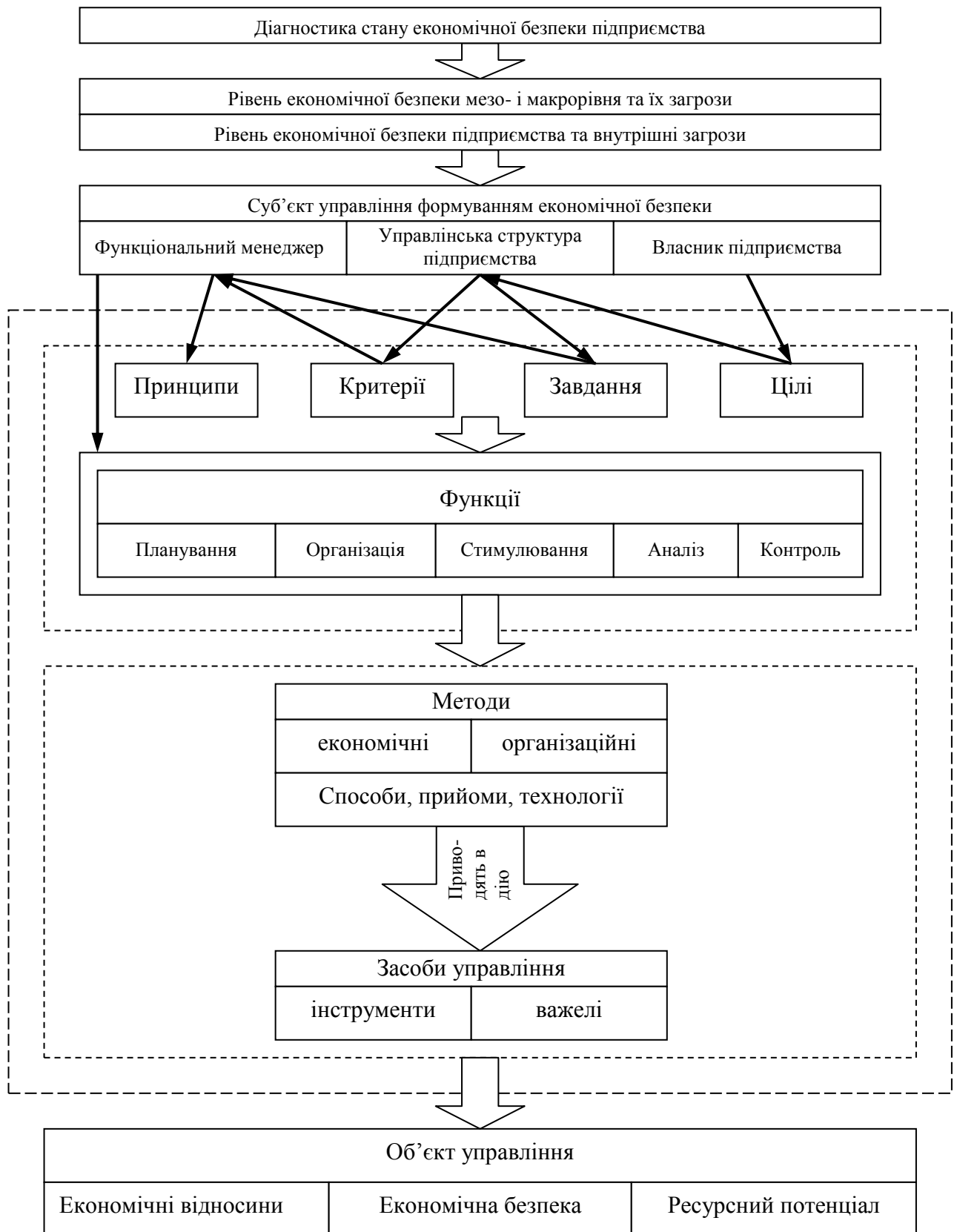
Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства має виконувати такі функції:

- аналіз загроз економічній безпеці внутрішнього та зовнішнього походження;
- формування та класифікація економічних інтересів підприємства;
- формування необхідного ресурсного потенціалу для забезпечення економічної безпеки підприємства;
- прогнозування, планування (тактичне і стратегічне) економічної безпеки;
- планування (тактичне і стратегічне) виробничо-господарської діяльності підприємства;
- функціональний аналіз рівня економічної безпеки підприємства;
- оцінка стану та діагностика досягнутого рівня економічної безпеки тощо.

Провівши аналіз мети, економіко-організаційних заходів, суб'єктів, об'єктів, принципів побудови та функцій економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства, слід перейти до дослідження його структури. Серед існуючих структур, найбільш оптимальною в контексті сутності поняття «економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства», є модель механізму управління економічним розвитком підприємства, запропонована Прохоровою В. В. у монографії [16], узагальнення і адаптація якої в контексті формування економічної безпеки підприємства, дає структуру, зображену на рис. 2.

З даних, наведених на рис. 2, видно, що за допомогою економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства відбувається вплив суб'єктів управління формуванням економічної безпеки (підприємство, управлінський персонал або бізнес-процес) на об'єкт (економічні відносини, що впливають на рівень економічної безпеки).

Рис. 2. Структурні складові економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємств

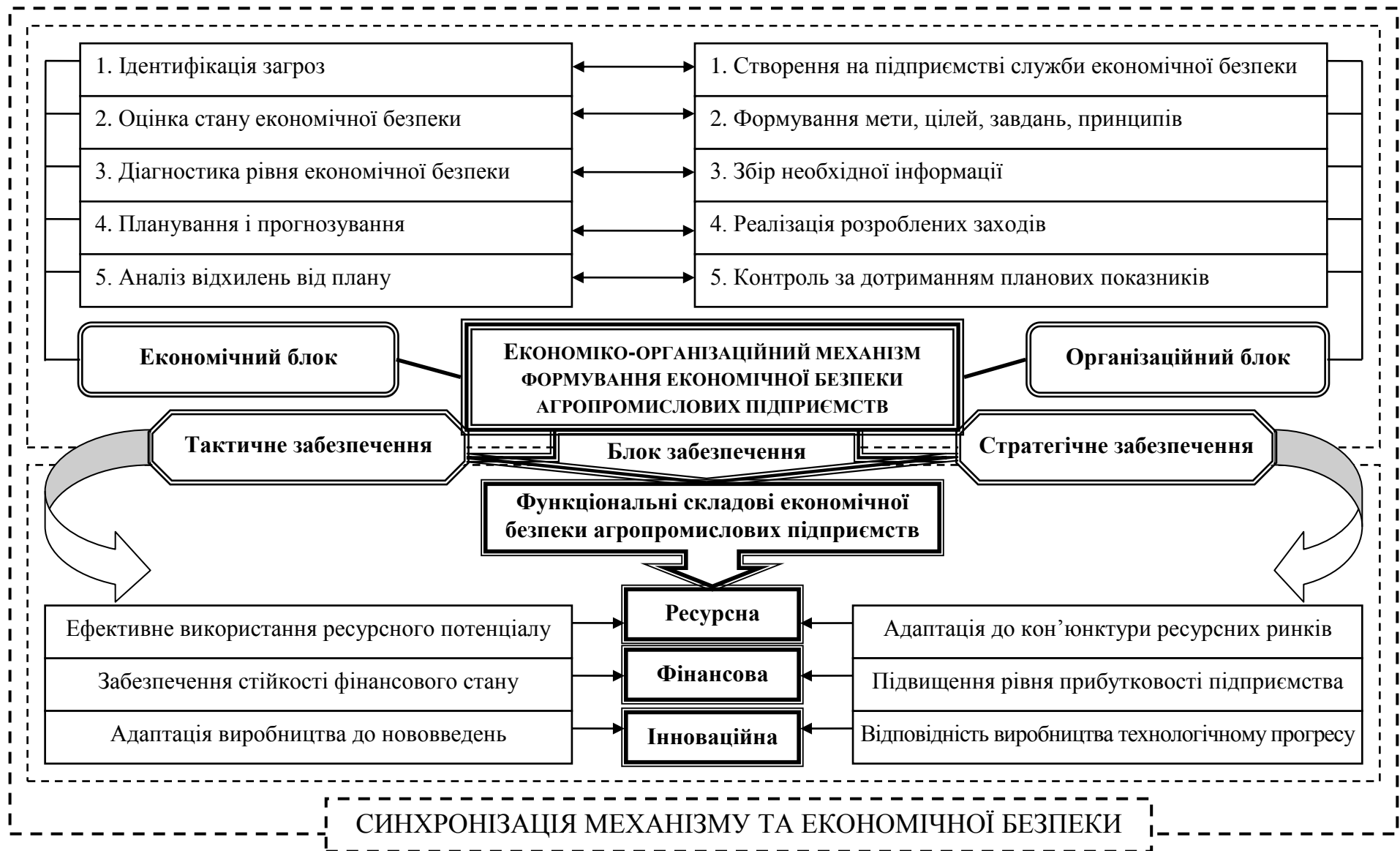
Джерело: узагальнено та адаптовано автором на основі [16, с.381]

Управлінський персонал підприємства встановлює цілі, з урахуванням яких системний аналітик формулює завдання і критерії (кількісний аналіз цілей) для функціональних менеджерів, які на підставі принципів управління виконують функції планування, організації, стимулювання, аналізу та контролю [16, с.383]. Прохорова В. В. також пропонує синтезувати в структурі загального механізму шість локальних: механізм адаптації, механізм діагностики, механізм ідентифікації загроз, механізм прогнозування проблем формування економічної безпеки, механізм управління цілями економічної безпеки, механізм прийняття рішень з формування економічної безпеки [16, с.381]. При цьому ключовим визначається механізм адаптації, що включає діагностику ринкового середовища, синтез адаптивних моделей, прийняття адаптивних рішень і аналіз адаптивних стратегій.

У сучасних умовах господарювання будь-яке підприємство для виживання та збереження конкурентних переваг повинно постійно коригувати свою діяльність з урахуванням вимог зовнішнього середовища, оскільки зміна зовнішніх факторів може призвести до виникнення дисбалансу між підприємством та середовищем [17, с.38]. У зв'язку з цим, воно повинно володіти здатністю своєчасно проводити адекватні зміни за допомогою методів адаптації.

Переходячи на вищі стадії розвитку або ж, навпаки, потрапляючи у кризові становища, підприємства потребують зміни цілей, стратегій та способів їх реалізації. Дослідження та врахування теоретичних і практичних процесів циклічності розвитку підприємств дозволить керівникам приймати обґрунтовані управлінські рішення у майбутньому [18, с.1].

До структури економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємств доцільно ввести забезпечувальний блок, через який відбувається вплив механізму на функціональні складові економічної безпеки через тактичне і стратегічне забезпечення (на рис. 3 запропоновано такий механізм для агропромислового підприємства).

Рис. 3. Структура економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки агропромислових підприємств [19, с.11]

Крім того, на рис. 3 показано вплив економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки через тактичне і стратегічне забезпечення ресурсної, фінансової та інноваційної функціональних складових економічної безпеки. Саме у цьому полягає відмінність структури досліджуваного механізму, порівняно з існуючими.

Запропоновану структуру економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки агропромислового підприємства умовно поділено на три блоки: економічний, організаційний та забезпечувальний. В межах економічного блоку реалізуються такі функції економіко-організаційного механізму: ідентифікація загроз, оцінка стану економічної безпеки, діагностика рівня економічної безпеки, планування і прогнозування, аналіз відхилень від плану. На організаційний блок покладено створення на підприємстві служби економічної безпеки, формування мети, цілей, завдань, принципів, збір необхідної інформації, реалізація розроблених заходів, контроль за дотриманням планових показників. Проте переважна більшість науковців розглядають механізм формування економічної безпеки у контексті забезпечувального блоку, без поєднання з економічним та організаційним.

Набір засобів, методів, принципів, функцій, які становлять економічний та організаційний блоки, у поєднанні із забезпечувальним блоком, дозволяють отримати найвищий рівень економічної безпеки агропромислового підприємства, що є предметом синхронізації економіко-організаційного механізму її формування та функціональних складових. Синхронізацію можна розглядати як процес забезпечення відповідності дій механізму та реакції з боку економічної безпеки щодо отримання очікуваного результату.

Тактичне забезпечення ресурсної складової економічної безпеки полягає у ефективному та раціональному використанні ресурсного потенціалу підприємства, що включає ресурсозбереження, високу віддачу (продуктивність) ресурсів та її позитивну динаміку, екологічність тощо. Дія тактичного забезпечення для фінансової складової економічної безпеки проявляється у постійному підтриманні ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості,

прибутковості підприємства вище нормативного рівня, а у разі порушення стійкості фінансового стану – у подоланні кризових процесів. При цьому, тактичне забезпечення інноваційної складової економічної безпеки агропромислового підприємства полягає в адаптації виробничої діяльності до нововведень.

Отже, тактичне забезпечення економічної безпеки агропромислових підприємств є постійним процесом моніторингу та оцінювання фактичного стану функціонування її ресурсної, фінансової та інноваційної складових з використанням інтегрального показника діагностики рівня економічної безпеки як важливого діагностичного методичного підходу. На основі результатів оцінювання приймаються тактичні управлінські рішення та розробляються сценарії (програми) їх реалізації на рівні управлінського персоналу підприємства.

Метою стратегічного забезпечення економічної безпеки підприємств є адаптація підприємства до кон'юнктури ресурсних ринків, підвищення його рівня прибутковості, відповідності техніко-технологічної бази технологічному прогресу тощо. Є підстави вважати, що стратегічне забезпечення фінансової складової економічної безпеки полягає у підвищенні рівня прибутковості підприємства та забезпеченні максимального прибутку, за інших рівних умов, на перспективу, шляхом підтримання фінансової безпеки. Стратегічне забезпечення інноваційної складової економічної безпеки відображає відповідність розвитку підприємства технологічному прогресу, яка полягає, насамперед, в інтенсифікації виробничо-господарської діяльності для підвищення якості товару та задоволення потреб споживачів тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, підприємство, як відкрита економічна система, функціонує в умовах невизначеності та ризику, залучає ресурси для здійснення виробничо-господарської діяльності, виходить на ринки збуту з метою отримання прибутку. У зв'язку з цим, важливого значення набуває процес забезпечення економічної безпеки на рівні підприємства, у тому числі розробка

економіко-організаційного механізму її формування. Головна мета функціонування такого механізму полягає у забезпеченні високого рівня економічної безпеки для досягнення підприємством тактичних і стратегічних цілей.

Автором запропоновано вдосконалену структуру економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства, яка, крім блоку тактичного та стратегічного забезпечення функціональних складових економічної безпеки, включає в себе економічний блок (реалізація заходів щодо ідентифікації загроз, оцінки стану економічної безпеки, діагностики її рівня, планування і прогнозування, аналізу відхилень від плану), який тісно взаємодіє з організаційним блоком (створення на підприємстві служби економічної безпеки, формування мети, цілей, завдань, принципів, збір необхідної інформації, реалізації розроблених заходів, контроль за дотриманням планових показників). Доцільність поєднання блоків полягає у синхронізації механізму зі складовими економічної безпеки для оптимізації організаційної структури управління підприємства.

Література

1. Амбросов В. Механізми ефективного функціонування агроформувань / В. Амбросов, Т. Мареніч // Економіка України. – 2006. – № 6(535). – С. 60-66.
2. Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу : [підручник] / М. Й. Хорунжий. – К. : КНЕУ, 2001. – 382 с.
3. Гарафонова О. І. Концептуальні підходи до організаційного механізму реструктуризації інтегрованих корпоративних структур / О. І. Гарафонова // II міжнародна періодична науково-практична конференція «Альянс наук: учений – ученому» : [збірник наукових праць]. – Том 1. – Дніпропетровськ : НАУ «Ера», 2005. – С.24-27.
4. Гавриляк О. Організаційний механізм управління діяльністю підприємства / Ольга Гавриляк // Електронний науковий вісник

«Керівник.info». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kerivnyk.info/2012/04/gavryljak.html>. – Назва з екрана.

5. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : [навчальний посібник] / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

6. Левковець Н. П. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства / Н. П. Левковець // Науковий журнал «Управління проектами, системний аналіз і логістика». – 2008. – № 5. – С. 333-336.

7. Шевченко І. Л. Особливості формування механізму забезпечення економічної безпеки металургійних підприємств / І. Л. Шевченко // Стратегія економічного розвитку України. – 2009. – Вип. 24-25. – С. 128-134.

8. Гончаренко Л. П. Управление безопасностью : [учебное пособие] / Л. П. Гончаренко, Куценко Е.С. – М. : КНОРУС, 2005. – 272 с.

9. Міщенко С. Г. Економіко-статистичний аналіз факторів економічної безпеки регіону / С. Г. Міщенко // Вестник Донецького університета. – Серія В «Економіка и право». – 1999. – № 1. – С. 70-76.

10. Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства / О. Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №4(94). – С. 41-45.

11. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : [монография] / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 280 с.

12. Пойда-Носик Н. Визначення сутності механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / Ніна Пойда-Носик // Інтернет-конференція 20-21 жовтня 2011. Тернопільський інститут агропромислового виробництва НААН України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://conftiapv.at.ua/publ/konf_20_21_zhovtnja_2011_r/sekcija_5_ekonomichni_na_uki/viznachennja_sutnosti_mekhanizmu_zabezpechennja_finansovoji_bezpeki_sub_ektiv_pidpriemnictva/23-1-0-1153. – Назва з екрана.

13. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : [навч. пос. для студ. вищ. навч. закл.] / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
14. Зацеркляний М. М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М. М. Зацеркляний, О. Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
15. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
16. Прохорова В. В. Економічний розвиток підприємств: теоретико-методологічний підхід : [монографія] / В. В. Прохорова. – Харків : УкрДАЗТ, 2010. – 523 с.
17. Крисько Ж. Л. Адаптація підприємства до зовнішнього середовища через механізм реструктуризації / Ж. Л. Крисько // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 38-42.
18. Корягіна С. В. Економічна оцінка та планування життєвого циклу розвитку підприємства : Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / С. В. Корягіна ; Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2004. – 21 с.
19. Білошкурська Н. В. Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки агропромислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Білошкурська Наталія Володимирівна ; ПВНЗ «Європ. ун-т». – К., 2012. – 20 с.

References

1. Ambrosov V. (2006), “Mechanisms of the effective functioning of agricultural enterprises”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 6(535), pp. 60-66.
2. Khorunzhyj M.J. (2001), *Orhanizatsiia ahropromyslovoho kompleksu* [The organization of agroindustrial complex], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Harafonova O.I. (2005), “Conceptual approaches to organizational restructuring mechanism integrated corporate structures”, *II mizhnarodna periodychna naukovo-praktychna konferentsiia* [Second periodic international

scientific and practical conference], *Al'jans nauk: uchenyj – uchenomu* [Alliance of Science: Scientist – for Scientist], NAU «Era», Dnipropetrovs'k, Ukraine, pp. 24-27.

4. Havryliak O. (2012), “Organizational management mechanism of the enterprise”, *Elektronnyj naukovyj visnyk «Kerivnyk.info»*, available at: <http://kerivnyk.info/2012/04/gavryljak.html>, (Accessed 31 Aug 2013).

5. Donets' L.I. and Vaschenko N.V. (2008), *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva* [Economic security of enterprise], *Tsentr uchbovoi literatury*, Kyiv, Ukraine.

6. Levkovets' N.P. (2008), “Principles providing economic security of enterprise”, *Naukovyj zhurnal «Upravlinnia proektamy, systemnyj analiz i lohistyka»*, – vol. 5, pp. 333-336.

7. Shevchenko I.L. (2009), “Features of the formation of a mechanism to ensure the economic security of metallurgical enterprises”, *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*, vol. 24-25, pp. 128-134.

8. Honcharenko L.P. and Kutsenko E.S. (2005), *Upravlenye bezopasnost'iu* [Security management], *KNORUS*, Moscow, Russia.

9. Mischenko S.H. (1999), “Economic and statistical analysis of the factors of economic security in the region” // *Vestnik Doneckogo universiteta. Serija “Jekonomika i pravo”*, vol. № 1, pp. 70-76.

10. Korobchyns'kyj O.L. (2009) “Method of formation the system of enterprise economic security”, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 4(94), pp. 41-45.

11. Kozachenko A.V., Ponomarev V.P. and Liashenko A.V. (2003), *Jekonomicheskaja bezopasnost' predprijatija: sushhnost' i mehanizm obespechenija* [The economic security of the enterprise: the nature and mechanism for ensuring], *Lybra*, Kyiv, Ukraine.

12. Pojda-Nosyk N. (2001), “Defining the essence of a mechanism to ensure the financial security business entities”, *Internet-konferentsiia 20-21 zhovtnia 2011*, available at: http://conftiapv.at.ua/publ/konf_20_21_zhovtnja_2011_r/sekcija_5_ekonomichni_na_uki/viznachennja_sutnosti_mekhanizmu_zabezpechennja_finsansovoji_bezpeki_sub_ektiv_pidpriemnictva/23-1-0-1153, (Accessed 31 Aug 2013).

13. Ortyns'kyj V.L., Kernyts'kyj I.S. and Zhyvko Z.B. (2009), *Ekonomichna bezpeka pidpryemstv, orhanizatsij ta ustanov* [The economic security of enterprises, organizations and establishments], *Pravova iednist'*, Kyiv, Ukraine.
14. Zatserklianyj M.M. and Mel'nykov O.F. (2009), *Osnovy ekonomichnoi bezpeky* [Fundamentals of economic security], *KNT*, Kyiv, Ukraine.
15. Ivaniuta T.M. and Zaichkovs'kyj A.O. (2009), *Ekonomichna bezpeka pidpryemstva* [The economic security of enterprise], *Tsentr uchbovoi literatury*, Kyiv, Ukraine.
16. Prokhorova V.V. (2010), *Ekonomichnyj rozvytok pidpryemstv: teoretyko-metodolohichnyj pidkhid* [The economic development of enterprises: theoretical and methodological approach], *UkrDAZT*, Kharkiv, Ukraine.
17. Krys'ko Zh. L. (2009), “Adaptation of enterprise to the external environment through the mechanism of restructuring”, *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 2, pp. 38-42.
18. Koriahina S.V. (2004), “Economic estimation and planning of the life cycle of the enterprise development”, Abstract of Ph.D. dissertation, Economics, organization and management of enterprises, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine.
19. Biloshkurs'ka N.V. (2012), “The economic-organized mechanism of forming agro-industrial enterprises’ economic security”, Abstract of Ph.D. Thesis, Economy and management of enterprises (by economic activity), European University, Kyiv, Ukraine.